

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudcem Martinem Kopou ve věci

žalobce: **XXX**
státní příslušnost: XXX
t. č. pobytem XXX

proti

žalovanému: **Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politiky**
se sídlem Nad Štolou 3, 170 34 Praha 7

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 19. 7. 2022, č. j. OAM-568/ZA-ZA12-ZA10-2022,

takto:

- I. Rozhodnutí žalovaného ze dne 19. 7. 2022, č. j. OAM-568/ZA-ZA12-ZA10-2022, se *ruší* a věc se *vrací* žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalobci se *nepřiznává* náhrada nákladů řízení.
- III. Žalovaný *nemá právo* na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce pochází z Ruska a požádal u nás o mezinárodní ochranu. Žalovaný mu ji neudělil. Žalobce nicméně tvrdí, že mu v Rusku hrozí pronásledování kvůli jeho politickým názorům. Zúčastnil se tam totiž demonstrace proti válce na Ukrajině, po které ho zadrželi. V řízení před soudem pak poukázal na mobilizaci, kterou ruský prezident v září vyhlásil. Žalobce se odmítá zapojit do války. Krajský soud proto posuzoval, zda žalovaný správně vyhodnotil žalobcův azylový příběh jako nedůvodný. A zda může něco změnit nová skutečnost v podobě vyhlášené mobilizace.

II. Napadené rozhodnutí a související skutkové okolnosti

2. Žalobce požádal o mezinárodní ochranu v červnu 2022. Uvedl, že se svým partnerem byl dne 27. 2. 2022 na protestu proti válce na Ukrajině, na kterém ho zadrželi. Protest se konal na Puškinském náměstí v Moskvě. Zúčastnily se ho tisíce osob. O konání akce se žalobce dozvěděl přes Facebook. V ten den podle něj zadrželi zhruba 600 osob, včetně jeho samotného a jeho přítele. Těžkoooděnci jej v davu nahodile chytili a zatáhli do policejního auta. Pět hodin jej pak drželi na policejní stanici. Poté mohl jít domů. Po propuštění se ale nic zvláštního nedělo. Následující týdn mu ovšem někdo telefonoval a nadával mu do nacistů a homosexuálů. Žalobce neví, kdo to byl. Dále k nim domů zhruba jednou za tři dny začala chodit obvodní policistka. Zajímala se o to, zda s partnerem mají stále stejná telefonní čísla. Žádné další problémy neměli. Nevedlo se s nimi žádné správní řízení. Kvůli válce žalobce přišel o práci, proto byl doma. Chodil jen na nákupy.
3. Žalobce se obává, že by kvůli své účasti na zmiňovaném protestu mohl mít další problémy. V Rusku začal v březnu platit nový zákon o diskreditaci ruské armády. Kromě toho se chystá zákon proti LGBT komunitě. V souvislosti s jeho sexuální orientací ale žádné významnější problémy neměl. Pouze čelil urážkám ze strany kolegů či jiných lidí. Jeho přítele jednou napadli a policie to neřešila. Závěrem pohovoru žalobce dodal, že se již v roce 2014 zúčastnil dvou protestů proti anexi Krymu. Tehdy ho nezadrželi, ani neměl žádné problémy.
4. Žalovaný pak se žalobcem provedl doplňující pohovor. Ten se však týkal pouze vztahu žalobce s jeho přítelem. Pro posouzení této věci jeho obsah nemá žádnou relevanci. Proto jej krajský soud nebude rekapitulovat.
5. Rozhodnutím ze dne 19. 7. 2022, č. j. OAM-568/ZA-ZA12-ZA10-2022 („rozhodnutí žalovaného“), žalovaný žalobci neudělil mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona o azylu.
6. Žalobce podle žalovaného v Rusku nevyvíjel činnost směřující k uplatňování politických práv a svobod, za kterou by jej pronásledovali. Účastnil se pouze několika demonstrací – nejprve dvou v souvislosti s anexí Krymu. A poté jedné další proti válce na Ukrajině. Po prvních dvou demonstracích problémy neměl. U poslední ho sice zatkli, ale po pěti hodinách jej policie propustila domů bez jakéhokoli postihu. Nedostal pokutu ani neměl žádné jiné problémy. Navíc v květnu 2022 bez problémů vycestoval z vlasti. Je proto zřejmé, že ruské orgány o žalobce nejeví zájem.
7. Jednání, kterému žalobce čelil, tedy podle žalovaného není pronásledováním. A z ničeho neplyne, že by mu hrozilo v budoucnosti. Své obavy žalobce vztahuje k účasti na protestu dne 27. 2. 2022. Tyto obavy však nejsou odůvodněné. V souvislosti s protestem žalobce neměl žádné problémy. Nezahájili s ním správní ani trestní řízení. Nedostal pokutu a bez těžkostí z Ruska vycestoval. Žádné další protestní akce se nezúčastnil. Pokud by ruské orgány zamýšlely proti žalobci zasáhnout, učinily by tak bezprostředně po jeho zadržení. To se ale nestalo ani v dalších týdnech. Žalobce neuváděl, že by svůj politický názor projevoval i jiným způsobem. Nelze ho považovat za horlivého politického aktivistu nebo za osobu, o kterou by se zajímaly ruské bezpečnostní složky.
8. Zákon o diskreditaci ruské armády v Rusku přijali v březnu 2022. Žalobce tam přitom až do května pobýval bez jakýchkoli problémů. Žalovaný nepopírá, že v Rusku dochází k omezování svobody projevu a shromažďování. Po válce se situace ještě zhoršila.

Žalovaný v této souvislosti odkazuje na informaci Agentury Evropské unie pro azyl z 2. 6. 2022 která se týká zacházení s protestujícími demonstranty, novináři a ochránci lidských práv („zpráva EUAA“). Podle této zprávy začaly v souvislosti s invazí v ruských městech probíhat protiválečné protesty v nejrůznější podobě. Ruští představitelé začali osoby projevující protiválečné názory označovat za zrádce. Zpráva popisuje potíže, kterým tito lidé čelili, jako jsou urážky, pokreslení dveří od bytu písmenem Z, oficiální varování a návštěvy příslušníků bezpečnostních složek, domovní prohlídky či propuštění ze zaměstnání. Četné jsou případy zatčení a vzetí do vazby během protiválečných shromáždění. Od 24. 2. do 2. 3. 2022 kvůli účasti na protiválečných aktivitách po celé zemi vzali do vazby 6 835 lidí a 15 446 jich zadrželi. Zpráva zmiňuje případy násilí policistů, špatné zacházení a bití na policejních stanicích. Nejčastějším trestem byla pokuta. Objevily se ale i případy trestního stíhání.

9. Žalovaný nezpochybnil, že osoby, které v Rusku vyjadřují nesouhlas s invazí na Ukrajině mohou čelit správnímu řízení či dokonce trestnímu stíhání. V případě žalobce se tak však nestalo. Z informací o zemi původu plyne, že reakce ruských bezpečnostních složek a úřadů proti účastníkům protestů byla okamžitá. Pokud by tedy ruské orgány chtěly aktivitu žalobce jakkoli sankcionovat nebo jej obvinít, učinily by tak bezprostředně po jeho zadržení. Jeho obavy, že by kvůli jedné účasti na protestu a následně přijaté legislativě mohl mít problémy dodatečně, nejsou opodstatněné.
10. Žalovaný se dále zabýval možnou hrozbou pronásledování žalobce v souvislosti s jeho sexuální orientací. Byť žalovaný uznal, že situace sexuálních menšin v Rusku je problematická, nedospěl k závěru, že by žalobci pronásledování hrozilo. Ani on sám v této souvislosti žádné obavy neuváděl.
11. Žalovaný neshledal ani důvod hodný zvláštního zřetele pro udělení humanitárního azylu, či důvod pro udělení doplňkové ochrany. Žalobce neuvedl, že by mu hrozil trest smrti. Ani z jeho výpovědi neplyne, že by mu hrozilo špatné zacházení. Ohledně výkladu pojmů nelidské nebo ponižující zacházení či trest žalovaný odkázal na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Podle ní nestačí pouhá možnost špatného zacházení. Doplňkovou ochranu lze udělit jen v případech, že špatné zacházení reálně a bezprostředně hrozí. Ochrana lidských práv v Rusku sice není dostatečná, ale nelze tvrdit, že by z tohoto důvodu hrozila vážná újma každému obyvateli. Ohledně účasti žalobce na protestu a jeho sexuální orientace žalovaný zopakoval svou argumentaci k neudělení azylu. Žalobci nehrozí ani žádné nebezpečí v souvislosti s ozbrojeným konfliktem. Ten na území Ruska neprobíhá. Válka na Ukrajině se dotýká pouze některých příhraničních oblastí. Vycestování žalobce do vlasti rovněž nepředstavuje porušení mezinárodních závazků.

III. Obsah žaloby

12. Žalobce namítá, že žalovaný nesprávně vyhodnotil důvody, pro které žalobce žádá o mezinárodní ochranu. Žalobce dlouhodobě projevuje svůj názor proti ruské agresi. Již v roce 2014 vystupoval proti anexi Krymu. A v únoru 2022 proti invazi na Ukrajinu. Žalovaný nezohlednil, že tím žalobce realizoval své základní právo na shromažďování. Kvůli tomu ho zadrželi. Poté mu neznámí lidé vyhrožovali a byl pod šikanózním dozorem bezpečnostních složek. Domnívá se, že toto jednání naplnilo pojem pronásledování.
13. Žalovaný nesprávně posoudil i podmínky pro udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu. Z výpovědi žalobce je zřejmé, že své opoziční politické názory zastává dlouhodobě.

Je proti válce. Právě tyto politické názory Rusko potírá. Nedostatky žalobce vidí i ve vztahu k posouzení hrozby pronásledování kvůli jeho sexuální orientaci. Uváděl, že v Rusku čelil urážkám a výhrůžkám. Posouzení žalovaného se ale opírá o neaktuální informace z roku 2021. Nezhledňuje, že se po válce se legislativa změnila. Zesílila represe. Žalovaný odkazuje na možnost domáhat se ochrany práv u státních orgánů. Právě ty však žalobce nezákonně omezily na svobodě pouze proto, že projevoval svůj názor. Žalobce dále vyčítá žalovanému, že nepřihlédl k tomu, že část rodiny žalobce pochází z Ukrajiny. Obává se, že i z toho důvodu by mu mohlo v Rusku hrozit nebezpečí.

14. Informace o zemi původu, se kterými žalovaný pracuje, jsou podle žalobce zastaralé. Vznikly v době předcházející ruské invazi na Ukrajinu. Mimo jiné se zhoršuje situace menšin a hrozí, že je parlament postaví mimo zákon.
15. Žalovaný nedostatečně posoudil také otázku, zda žalobci nehrozí špatné zacházení nebo trest. V odůvodnění rozhodnutí si protiřečí, pokud připouští, že dodržování lidských práv v Rusku je problematické. Nevzal v úvahu, že žalobci vzhledem k jeho politickým názorům, sexuální orientaci a ukrajinskému původu hrozí skutečné nebezpečí vážné újmy. Zároveň nemůže využít ochrany státu, který je původcem represe.

IV. Vyjádření žalovaného

16. Žalovaný považuje žalobu za nedůvodnou. Žalobce v ní pouze opakuje svůj azylový příběh. To není kvalifikovaná žalobní námitka. Není jasné, co konkrétně žalobce žalovanému vytýká. Žalobce účelově zdůrazňuje svůj ukrajinský původ.
17. I námitky týkající se neaktuality použitých zpráv jsou nekonkrétní. Není jasné, v čem přesně jsou použité zprávy podle žalobce zastaralé. Žalobce neuvádí, co se od data jejich vydání změnilo. Obecné jsou také výtky žalobce ohledně hodnocení jeho sexuální orientace coby možného důvodu pronásledování. Žalobce nevysvětluje a ani ničím nedokládá, proč by zrovna jemu by mělo hrozit v zemi původu nebezpečí z důvodu jeho odlišné sexuální orientace. Žalovaný v této souvislosti odkazuje na „ustálenou soudní judikaturu“ reprezentovanou rozsudkem Vrchního soudu v Praze č. j. 7 A 754/2000-28, podle kterého se v každé zemi ve větší nebo menší míře vyskytuje diskriminace určitých menšin a případy ústrků nebo slovních či fyzických útoků vůči jejich příslušníkům. To ale samo o sobě není pronásledováním.
18. Odůvodnění rozhodnutí žalovaného je logické a srozumitelné. Skutečnosti plynoucí z tvrzení žalobce nenasvědčují tomu, že by mu hrozilo pronásledování nebo vážná újma. Závěrem žalovaný poukázal na to, že poskytnutí azylu je specifickým důvodem pro povolení k pobytu. Žalobce může svou situaci řešit pomocí institutů zákona o pobytu cizinců.

V. Replika žalobce

19. Žalobce se ohradil proti tvrzení žalovaného, že účelově využívá svůj ukrajinský původ. Jeho dědeček pocházel ze Záporoží. Tuto skutečnost žalobce uváděl pouze proto, aby vysvětlil, proč odmítá válečnou agresi Ruska vůči Ukrajině. To žalobce považuje za zastávání politického názoru, za které mu v Rusku hrozí pronásledování. Jedná se o azylově relevantní důvod podle § 12 písm. b) zákona o azylu. Zopakoval problémy, kterým v Rusku čelil.

20. Dále žalobce poukázal na změnu situace v zemi původu vyvolanou tím, že prezident dne 21. 9. 2022 vyhlásil částečnou mobilizaci. Žalobce patří mezi osoby, kterých by se mobilizace dotkla, protože v letech 1996 až 1998 absolvoval povinnou vojenskou službu. S konfliktem ale nesouhlasí. Za dezerci by mu hrozilo desetileté vězení.

VI. Jednání

21. Dne 16. 11. 2022 se ve věci konalo jednání. Žalobce při něm odkázal na svá dosavadní písemná podání. Podobně zástupce žalovaného odkázal na vyjádření k žalobě a vlastní rozhodnutí. Krajský soud poté přistoupil k dokazování.
22. Nejprve provedl k důkazu článek z portálu ČT 24 s názvem *Rusko přitvrzuje vůči sexuálním menšinám, Duma podpořila zpřísnění zákona o údajné LGBT propagandě* ze dne 27. 10. 2022 (dostupný zde: <https://bit.ly/3GsnqKf>). Plyne z něj, že dolní komora ruského parlamentu v prvním čtení schválila úpravu kontroverzního zákona o takzvané LGBT propagandě. Norma se dosud vztahovala jen na nezletilé. Pokud návrh projde celým schvalovacím procesem, bude zákaz šíření údajné propagandy platit i pro dospělé. Zákon má podle prohlášení parlamentu zakazovat „propagaci netradičních sexuálních vztahů.“ Trestné bude ji šířit nejenom na veřejnosti, ale i skrze internet, média, knihy, audiovizuální služby, kino a reklamy. Pokuty se pohybují v rozmezí padesát tisíc až čtyři sta tisíc rublů (zhruba dvacet tisíc až 159 tisíc korun). Zákon také zakazuje demonstrace nebo veřejná shromáždění na podporu LGBT, protože podobné akce ve veřejném prostoru mohou potenciálně vidět nebo slyšet mladiství.
23. Předseda Státní dumy Vjačeslav Volodin k tomu uvedl: „Musíme naše občany i Rusko ochránit před rozkladem a vymíráním, před temnotou přicházející ze Spojených států a evropských zemí.“ Nový zákon může podle něj být ještě přísnější, protože poslanci mohou při dalších čteních podávat své návrhy úprav. Agentura AFP podotkla že v posledních letech v souvislosti s údajnou „dekadencí“ západní společnosti, kterou Vladimír Putin hlasitě kritizuje, v Rusku sílí politická konzervativní linie. Tu dál podpořila ruská invaze na Ukrajinu, kterou Kreml rámcuje i jako boj proti západním hodnotám.
24. Poté krajský soud za pomoci přítomného tlumočníka z angličtiny provedl k důkazu část zprávy EUAA (dostupná zde: <https://bit.ly/3X82H4q>). Její překlad sice byl součástí správního spisu, ale bez dokazované pasáže, již si žalovaný nepřeložil (str. 9 zprávy EUAA). Plyne z ní, že článek 20.3.3 zákoníku o správních deliktech a článek 280.3 trestního zákoníku ve své verzi z 4. 3. 2022 zakazovaly podnikat „veřejné akce zaměřené na diskreditaci“ ruských ozbrojených sil, veřejně obhajující stažení ruských jednotek nebo ukončení bojů. Podle Human Rights Watch jsou delikty podle správního i trestního zákoníku téměř totožné. Prvopachatelé bývají stíháni podle správního zákoníku a hrozí jim maximální pokuta 50 000 rublů (přibližně 450 USD) pro jednotlivce nebo 500 000 rublů (přibližně 4 500 USD) pro právnické osoby. Pokud obviněného v průběhu jednoho roku za stejné obvinění alespoň jednou odsoudili, může být obžalován podle trestního zákoníku a hrozí mu až tři roky vězení.
25. Následně se krajský soud při dokazování zaměřil na částečnou mobilizaci, na níž žalobce poukázal v replice na vyjádření žalovaného k jeho původní žalobě. Provedl k důkazu za pomoci tlumočníka z angličtiny článek agentury Reuters s názvem *Vysvětlení: Co znamená „částečná“ mobilizace Vladimíra Putina pro ruskou vojenskou mašinerii?* ze dne 21. 9. 2022 (dostupný zde: <https://reut.rs/3EAaCiD>). Plyne z něj, že se mobilizace prozatím oficiálně

popisuje jako částečná. Podle ruské legislativy lze muže a ženy ve věku od 18 do 60 let teoreticky povolat jako záložníky v závislosti na jejich hodnotě. Součástí mobilizačního plánu je okamžité povolání 300 000 vojenských záložníků, kteří dříve sloužili v ruské armádě a mají bojové zkušenosti nebo specializované vojenské dovednosti. Kritici uvedli, že znění mobilizační vyhlášky a podrobnosti o tom, kdo se (ne)zahrnuje, se zdají být záměrně vágní, aby úřady měly širokou volnost při jeho provádění. Hlavním úkolem záložníků bude posílit frontovou linii na Ukrajině, která je v současnosti dlouhá přes 1 000 km.

26. Ze stejného článku plyne, že 20. 9. 2022 ruský parlament schválil návrh zákona o zprísňení trestů za zločiny, jako je dezerce, poškození vojenského majetku a neposlušnost, pokud se jich pachatel dopustí během vojenské mobilizace nebo bojových situací. Dobrovolná kapitulace má být pro ruský vojenský personál trestným činem, za který by bylo možné uložit 10 let vězení. „Tato (mobilizace) znamená, že tisíce ruských mužů – našich otců, bratrů a manželů – vhodí do válečného mlýnku na maso. (...) Teď válka skutečně zasáhne každý domov a každou rodinu,“ uvedli v prohlášení aktivisté z protiválečné koalice Vesna.
27. Krajský soud dále k důkazu provedl obsah článku z portálu ČT 24 s názvem: „*Nikdy jsem nedržel v ruce zbraň. Mobilizace v Rusku se týká i nezkušených a cílí na menšiny*.“ ze dne 23. 9. 2022 (dostupný zde: <https://bit.ly/3gg6oEy>). Plyne z něj, že po vyhlášení částečné mobilizace ruské armády se objevují zprávy o tom, že ruské úřady porušují její podmínky. Ačkoliv zástupci ruské vlády ve svých projevech tvrdili, že se mobilizace dotkne mužů s vojenskými zkušenostmi, z celé země se množí svědectví o tom, že se často povolávají ti, kteří naopak v armádě nikdy nepůsobili. Také někteří účastníci protiválečných protestů jsou trestáni předáním povolávacích rozkazů. Podle svědectví také častěji než etnické Rusy odvádějí příslušníky menšin.
28. Dalším prováděným důkazem byl obsah článku z portálu Meduza s názvem „*Částečná mobilizace skončila, tečka,“ říká mluvčí Kremlu Dmitrij Peskov. Proč Putin nepodepíše dekret, aby to bylo oficiální?*“ ze dne 1. 11. 2022 (dostupný zde: <https://bit.ly/3ObvEIF>). Plyne z něj, že 28. 10. 2022 ruský ministr obrany Sergej Šojgu oznámil splnění ruských branných cílů. Dne 31. 10. 2022 prezident Vladimir Putin řekl, že mobilizace byla dokončena – a že si „promluví s právníky“, aby zjistil, zda je k tomu, aby se to stalo oficiální, potřeba „demobilizační“ dekret. Nyní Kreml cituje právní názory, že žádný takový dekret není nutný. To ale znepokojuje obhájce lidských práv. Myslí si, že dřívější Putinův mobilizační dekret z 21. 9. 2022 je stále platný. Tiskový mluvčí Kremlu Dmitrij Peskov na brífinku uvedl, že k ukončení ruské „částečné mobilizace“ není potřeba žádný prezidentský dekret.
29. Pavel Čikov – právník a zakladatel Agora International Human Rights Group – zveřejnil právní názor na stav současné ruské mobilizace. Mimo jiné poukazuje na to, že cílový počet lidí odvedených podle Putinova dekretu zůstává v utajení. Tiskové zprávy a informace od ministra obrany Šojgu i ministerstva obrany (uvádějící cílový počet 300 000) nejsou právně závazné. Mezitím některé zdroje trvají na tom, že skutečný počet v utajované úpravě je 1 200 000. Ruské právo nezná pojem „demobilizace“ jako opak „mobilizace“. To znamená, že mobilizace zůstává v platnosti do splnění jejích cílů, nebo dokud nezmizí vojenská hrozba, která k mobilizaci vedla. Čikov poukazuje na to, že „zvláštní operace“ pokračuje a cílový počet branců zůstává *de iure* neznámý. Je proto brzy na to hovořit o splnění podmínek „demobilizace“ obsažených v dekretu z 21. 9. 2022.

30. Posledním prováděným důkazem byl obsah zprávy Nezávislé mezinárodní vyšetřovací komise pro Ukrajinu z 18. 10. 2022 (dostupná zde: <https://bit.ly/3tBjFuj>). Plyne z ní, že během první fáze vyšetřování tato komise zjistila, že se na Ukrajině od 24. 2. 2022 páchaly válečné zločiny a docházelo k porušování lidských práv i mezinárodního humanitárního práva. *Ruské ozbrojené síly nesou odpovědnost za velkou většinu z nich*. Jejich neúprosné použití výbušných zbraní s rozsáhlými účinky v obydlených oblastech vedlo ke smrti a zranění desítek civilistů. Zdevastovalo celé čtvrti. Komise zdokumentovala nerozlišující útoky s použitím kazetové munice, neřízených raket a leteckých útoků v souvislosti s pokusy ruských ozbrojených sil dobýt města a menší sídla. Tyto zbraňové systémy mají s vysokou pravděpodobností nerozlišující účinky a mohou způsobit značné škody civilistům. Většinu ověřených úmrtí od začátku násilností skutečně způsobily tyto zbraně. Kromě jiných částí civilní infrastruktury ruská armáda poškodila nebo zničila obytné budovy, školy a nemocnice.
31. Komise také zjistila, že ruské ozbrojené síly střílely na civilisty, kteří se pokoušeli uprchnout. Rozmístily své vojenské prostředky a jednotky způsobem, který může v rozporu s mezinárodním humanitárním právem civilisty ohrozit. Kromě toho tato komise zdokumentovala hromadné popravy, nezákonná věznění, mučení, špatné zacházení, znásilňování a jiné sexuální násilí spáchané v oblastech okupovaných ruskými ozbrojenými silami. Ty zadržovaly lidi. Některé nezákonně deportovaly do Ruska. Mnozí jsou stále nezvěstní. Sexuální násilí postihlo všechny věkové kategorie. Oběti – včetně dětí – někdy musely být svědky těchto zločinů. Děti se také staly oběťmi celého spektra porušování práv, které daná komise vyšetřovala, včetně nerozlišujících útoků, mučení a znásilňování. Trpí předvídatelnými psychologickými následky.
32. Pro doplnění ke konkrétnímu mandátu uvedené komise z této zprávy plyne, že ji Rada OSN pro lidská práva požádala, aby provedla šetření v oblastech Kyjeva, Černihivu, Charkova a Sumy.
33. Krajský soud dal oběma účastníkům řízení možnost se ke každému z prováděných důkazů vyjádřit. Tohoto práva využil zejména žalovaný, který zdůrazňoval, že částečná mobilizace je novou skutečností, kterou při svém rozhodování nemohl zohlednit. Měla by podle jeho názoru být předmětem případné nové žádosti žalobce o mezinárodní ochranu. Další důkazy soud již neprováděl. Žalobce sice navrhl k důkazu několik dalších článků k postavení LGBT menšiny v Rusku. Krajský soud je však již vyhodnotil jako nadbytečné, protože k tomuto tématu postačoval aktuálnější článek z portálu ČT 24, který dříve soud k důkazu provedl.
34. Žalobce ještě soudu předložil své v češtině sepsané osobní vyjádření k věci. Zmínil v něm mj. své obavy z dalších možných úprav zákona namířeného vůči příslušníkům LGBT menšiny. Ty by mohly vést až k jejich trestní odpovědnosti. Také vysvětloval, proč by chtěl se svým přítelem zůstat v ČR. Soud dal žalovanému možnost se s tímto vyjádřením seznámit a případně se k němu vyjádřit. Žalovaný v té souvislosti zmínil, že pokud žalobce chce zůstat v ČR, může k tomu využít nástrojů zákona o pobytu cizinců.
35. Poté dostaly obě strany příležitost vznést závěrečný návrh. Po krátkém přerušení soud vyhlásil tento rozsudek.

VII. Posouzení věci krajským soudem

36. Žaloba je přípustná. Podala ji oprávněná osoba. Včas. Krajský soud přezkoumal napadené rozhodnutí v mezích žalobních bodů podle skutkového a právního stavu zjištěného s přihlédnutím k čl. 46 odst. 3 směrnice 2013/32/EU („procedurální směrnice“).
37. Žaloba je důvodná.
38. Krajský soud předesílá, že se azylovým příběhem žalobce bude zabývat primárně v kontextu jeho politického názoru. Právě na něm totiž žalobce postavil svou žádost o mezinárodní ochranu. Žalobce sice vznáší námitky vůči posouzení jeho žádosti také v souvislosti s jeho sexuální orientací a částečně ukrajinským původem. Tyto skutečnosti však v rámci správního řízení nespojoval s nemožností návratu do Ruska. Netvrdil, že by mu mělo hrozit pronásledování nebo jiná újma právě v souvislosti s jeho sexuální orientací nebo s tím, že má ukrajinské předky.
39. Žalovaný se žalobce během pohovoru výslovně dotazoval, zda měl v Rusku problémy kvůli tomu, že je gay. Žalobce však mluvil pouze o urážkách ze strany kolegů nebo neznámých osob. Netvrdil, že by čelil jakémukoliv negativnímu jednání ze strany státních orgánů. Nebo že by se skrze svou orientaci dostal do situace, ve které by mu státní orgány odmítly poskytnout ochranu. Že jeho děda byl Ukrajinec, žalobce zmínil pouze v kontextu toho, proč se staví proti válce. Obavu z návratu do Ruska však opíral pouze o možné důsledky jeho účasti na protiválečné demonstraci na konci února 2022. Nemůže proto nyní úspěšně namítat, že žalovaný nezohlednil či nedostatečně posoudil všechny relevantní okolnosti jeho případu.
40. Byl to totiž primárně žalobce, kdo v řízení ve věci mezinárodní ochrany nesl břemeno tvrzení. Bylo proto především na něm, aby uvedl všechny důvody, pro které se odmítá vrátit do vlasti. Žalovaný mu k tomu měl vytvořit prostor vhodně kladenými otázkami během pohovoru. Teprve poté, co žalobce uvedl skutečnosti, které mohly mít relevanci pro některou z forem mezinárodní ochrany, přešla na žalovaného povinnost shromáždit si dostatečné množství aktuálních a přesných informací o zemi původu žalobce. S těmito informacemi mohl jeho tvrzení konfrontovat při hodnocení, zda žalobci v zemi původu hrozí pronásledování nebo vážná újma.
41. Žalovaný se přesto ve svém rozhodnutí až nestandardně pečlivě zabýval nejenom politickým názorem žalobce, ale také tím, že je homosexuál. Shromáždil si za tímto účelem informace o situaci sexuálních menšin v Rusku, na jejichž základě dospěl k závěru, že byť to jejich příslušníci nemají snadné, nelze mluvit o systematickém pronásledování každého člověka s menšinovou orientací. A pokud ani sám žalobce v tomto směru neuváděl, že by čelil vážnějším problémům, krajský soud nemá posouzení žalovaného co vytknout.
42. Pokud jde o aktuálnost informací týkajících se sexuálních menšin, žalovaný má pravdu v tom, že žalobce tuto námitku v původní žalobě formuloval pouze obecně, aniž by krajskému soudu sdělil, co konkrétně se v Rusku pro sexuální menšiny změnilo po invazi. Při jednání žalobce odkázal na nově přijímanou anti-LGBT legislativu. A vyjádřil své obavy z úprav přijímaného zákona, ze kterých by mohla plynout pro příslušníky této sexuální menšiny trestní odpovědnost. Krajský soud provedl k důkazu zprávu, z níž plyne, že ruská Duma projednává zpřísnění zákona o údajné LGBT propagandě. Z toho plynou zřejmé homofobní tendence ruských zákonodárců. Ty po lidské stránce přijdou i krajskému soudu děsivé. Nelze však (zatím) tvrdit, že by se situace změnila do té míry, že

by všem homosexuálům hrozilo pronásledování (srov. jeho definici v bodě 46 níže a také bod 84 v závěru tohoto rozsudku).

43. V další části tohoto rozsudku se již krajský soud zaměří na otázku, zda žalobci hrozí pronásledování v souvislosti se zastáváním politického názoru. A vysvětlí, proč jeho související námitky nejsou důvodné.

a. Pronásledování v souvislosti s politickým názorem

44. Podle § 12 zákona o azylu se cizinci udělí azyl, je-li a) pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo b) má odůvodněný strach z pronásledování (mimo jiné) pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má.
45. Krajský soud nemá pochyb o tom, že žalobce zastává určitý politický názor a že svou účastí na třech demonstracích uplatňoval svá politická práva na svobodu shromažďování a svobodu projevu. Spor je tedy zejména o tom, zda žalobce v Rusku v této souvislosti pronásledují, resp. zda by mu v případě návratu do Ruska hrozilo, že ho pronásledovat budou.
46. Ustanovení § 2 odst. 4 zákona o azylu definuje pronásledování jako „závažné porušení lidských práv, jakož i opatření působící psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání anebo jednání, která ve svém souběhu dosahují intenzity pronásledování, pokud jsou prováděna, podporována nebo trpěna původci pronásledování.“ Toto ustanovení je třeba vykládat v souladu s čl. 9 směrnice 2011/95/EU („kvalifikační směrnice“), který v odst. 1 definuje pronásledování jako jednání, které je: „a) svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod nelze odchýlit, nebo b) souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v písmenu a).“
47. V čl. 9 odst. 2 pak kvalifikační směrnice poskytuje demonstrativní výčet jednání, která lze považovat za pronásledování. Podle písm. b) a c) tohoto ustanovení, se za takové jednání považuje „právní, správní, policejní nebo soudní opatření, která jsou sama o sobě diskriminační nebo jsou prováděna diskriminačním způsobem“ a „nepřiměřené nebo diskriminační trestní stíhání nebo trestání.“
48. Krajský soud souhlasí se žalovaným, že problémy, kterým doposud žalobce ve vlasti čelil, nelze považovat za pronásledování. Za nejvýraznější zásah do práv žalobce lze označit jeho zadržení kvůli účasti na demonstraci proti válce na Ukrajině. Omezení osobní svobody jednotlivce pouze z důvodu uplatňování shromažďovacího práva či svobody projevu je diskriminační a svévolné. V závislosti na délce či dalších podmínkách omezení svobody již toto opatření samo o sobě může v některých případech založit pronásledování (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2022, č. j. 5 Azs 153/2020-63, ve kterém Nejvyšší správní soud za pronásledování označil měsíční zadržení, během kterého žadatele opakovaně vyslýchali a odepírali mu spánek).
49. Jedno krátkodobé zadržení na policejní stanici, při kterém žalobce nečelil žádnému dalšímu porušení svých práv, však podle krajského soudu nedosahuje úrovně závažného porušení lidských práv ve smyslu čl. 9 odst. 1 písm. a) kvalifikační směrnice, resp. § 2 odst. 4 zákona o azylu. Ani v kombinaci s následným dozorem ze strany policie či výhrůžnými telefonáty, jejichž původce je neznámý. Byť se jedná o diskriminační policejní opatření,

kterým žalobce čelil pouze proto, že projevil pro stát nepohodlný názor, tato opatření ani ve svém souhrnu nedosáhla natolik intenzivního zásahu do práv žalobce, který by se dal srovnat s porušením práv, od nichž se nelze odchýlit podle čl. 15 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Nelze proto tvrdit, že by žalobce ve vlasti pronásledovali ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu.

50. Zároveň má žalovaný pravdu i v tom, že je nepravděpodobné, že by žalobci v budoucnosti hrozil postih kvůli jeho jednorázové účasti na protiválečné demonstraci. Žalovaný ve svém rozhodnutí zcela správně poukázal na to, že zákon o diskreditaci ruské armády platí od března a žalobce až do května, kdy Rusko opustil, žádné problémy neměl. Kromě toho z informací týkajících se postihu osob vystupujících proti válce plyne, že k tomuto postihu dochází v bezprostřední souvislosti s projevem určité formy nesouhlasu s válkou, nikoliv s delším časovým odstupem. Lze proto dojít k závěru, že žalobci by pouze z důvodu jeho účasti na únorové demonstraci nehrozil žádný postih.
51. Přesto se však krajský soud musel zabývat také tím, zda by žalobci nehrozilo nebezpečí pouze z důvodu zastávání určitého politického názoru. Z informací, které si žalovaný opatřil (relevantní je zejména zpráva EUAA), totiž plyne, že po ruské invazi na Ukrajině začalo Rusko systematicky potírat jakýkoliv veřejný projev nesouhlasu s válkou. Zároveň však z těchto zpráv podle krajského soudu nelze dovodit, že by každý jednotlivec, který se určitým způsobem vymezil vůči válce, čelil riziku pronásledování.
52. V případě návratu žalobce do Ruska by jeho právo svobodně projevovat svůj názor na válku na Ukrajině do jisté míry utrpělo. Pokud by chtěl pokračovat v účasti na demonstracích, či jinak veřejně dávat najevo svůj nesouhlas s válkou, zřejmě by se vystavil určité formě postihu. Krajský soud si také uvědomuje, že po jednotlivci nelze požadovat, aby se případnému pronásledování vyhnul tím, že své politické názory nebude veřejně projevovat [srov. analogicky rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 9. 2012, ve spojených věcech C-71/11 a C-99/11, *Y. a Z.*, bod 80 ve vztahu k náboženské svobodě, či rozsudek ze dne 7. 11. 2013, ve spojených věcech C-199/12 až C-201/12, *X., Y. a Z.*, bod 76 ve vztahu k příslušnosti k určité sociální skupině].
53. Při posuzování pravděpodobnosti pronásledování je však zároveň nutné přihlédnout k intenzitě či rozsahu, v jakém jednotlivec zastávaný politický názor dává veřejně najevo. Pokud totiž před odjezdem z vlasti žadatel nebyl výrazněji politicky aktivní, nelze předpokládat, že by v případě svého návratu najednou své aktivity zintenzivnil a tím zvýšil pravděpodobnost, že bude čelit pronásledování.
54. Přitom platí, že ne každý zásah do svobody projevu nebo svobody shromažďování bude představovat pronásledování. Důležité je posoudit povahu represe, která by jednotlivci hrozila v souvislosti s výkonem některého z uvedených politických práv (obdobně viz výše citovaný rozsudek Soudního dvora ve spojených věcech C-71/11 a C-99/11, *Y. a Z.*, bod 65 a násl.).
55. Zpráva EUAA uvádí, že kvůli účasti na protiválečných aktivitách v Rusku ke dni 2. 6. 2022 zadrželi 15 446 lidí. V několika případech byla vůči demonstrantům vznesena obvinění podle nového ustanovení 20.3.3 přestupkového zákona, které se týká veřejné diskreditace ruských ozbrojených sil. Sankcí za jeho porušení je pro prvopachatele pokuta ve výši maximálně 50 000 rublů (cca 20 000 Kč). Pokud obviněného v průběhu jednoho roku za stejné obvinění alespoň jednou odsoudili, lze ho obžalovat podle trestního zákoníku (ustanovení 280.3) a hrozí mu až tři roky vězení. Od 4. 3. 2022, kdy byla tato legislativa

přijata, do 22. 5. 2022 ruské soudy řešily 2 030 obvinění podle přestupkového zákona a čtyři řízení podle trestního zákoníku.

56. V několika případech došlo k obvinění na základě jiných ustanovení přestupkového zákona, která umožňují člověka zatknout na dobu 15 dní. V případě trestních řízení se nejčastěji postupovalo podle ustanovení 207.3 trestního zákoníku, které zakotvuje trestný čin veřejného šíření nepravdivých informací o ruské armádě a ruských institucích. Od 4. 3. do 24. 5. 2022 bylo zahájeno trestní řízení s 53 osobami. Nejčastěji šlo o novináře, blogery, aktivisty a uživatele sociálních sítí.
57. Žalobce v minulosti nebyl adresátem obvinění z přestupku či trestného činu v souvislosti s účastí na protiválečné demonstraci. A jak krajský soud zdůvodnil výše, takové obvinění mu v současnosti ani nehrozí. Žalobce zároveň není novinářem, aktivistou, blogerem nebo člověkem, který by svůj názor na válku dával najevo výraznějším způsobem. Svůj nesouhlas s ruskou invazí projevil pouze při jedné demonstraci. Během dalších dvou měsíců, které v Rusku strávil, se již žádných protestních aktivit nezúčastnil. Ani netvrdil, že by publikoval své názory na sociálních sítích či jiným veřejným způsobem. Nečinil tak ani během svého pobytu na území ČR. Jeho zadržení na demonstraci, jak sám přiznává v pohovoru, bylo nahodilé. Byť tedy žalobce zastává určitý politický názor, který se v Rusku netoleruje, doposud jej nijak výrazněji nedával najevo.
58. Jak již krajský soud uvedl výše, při posuzování přiměřené pravděpodobnosti pronásledování musí přihlídnout také k intenzitě, v jaké žalobce v minulosti dával najevo své politické názory. Ta přitom nebyla vysoká, pokud se vůči válce vyznamenal účastí na jediné demonstraci. Proto lze předpokládat, že by ani v případě návratu do Ruska žalobce nevzbuzoval pozornost státních orgánů. Tím, že doposud trestaný nebyl, by mu s největší pravděpodobností v případě další účasti na protiválečném protestu či jiném veřejném projevu nesouhlasu s válkou hrozila maximálně pokuta uložená ve správním řízení. Krajský soud proto souhlasí i se závěrem žalovaného, že žalobci v souvislosti s jeho politickými názory nehrozí pronásledování ani v budoucnu.
59. Žalobce vznáší obecné námitky také ve vztahu k neudělení doplňkové ochrany. Nespecifikuje však, proč se domnívá, že by mu měla hrozit vážná újma. Poukazuje pouze na obecně špatnou situaci v oblasti dodržování lidských práv v Rusku. Ta však bez dalšího nemůže být důvodem pro udělení doplňkové ochrany. Existence reálného nebezpečí vážné újmy se vždy posuzuje vzhledem k individuálním okolnostem každého případu. A žalobce ve správním řízení neuváděl žádné skutečnosti, z nichž by bylo možné dovodit, že by mu v Rusku hrozil trest smrti nebo špatné zacházení. Své obavy z návratu spojoval se svým politickým názorem. A tím se žalovaný řádně zabýval ve vztahu k posuzování podmínek pro udělení azylu.

b. Mobilizace jako nová skutečnost

60. Po podání žaloby žalobce poukázal na změnu situace v zemi původu, která podle něj může mít vliv na důvodnost jeho žádosti o mezinárodní ochranu. Konkrétně odkázal na to, že ruský prezident nařídil částečnou mobilizaci. Ta by se v případě návratu do Ruska dotkla i jeho, protože v minulosti absolvoval základní vojenskou službu. Tyto žalobní námitky již důvodné jsou.

b.1 K povinnosti krajského soudu zohlednit nové skutečnosti

61. Přestože žalobce vznáší tyto nové skutečnosti teprve v řízení před soudem, krajský soud je nemůže ignorovat. Obecně sice platí, že krajský soud při přezkoumání rozhodnutí správního orgánu vychází ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 soudního řádu správního). Z judikatury správních soudů ovšem plyne, že existují dva důvody k prolomení tohoto pravidla ve věcech mezinárodní ochrany. Prvním z nich je dodržení zásady nenavracení (*non-refoulement*). Soud podle ní může připustit skutkové novoty, pokud (a) nelze zaručit, že žadatel bude mít možnost podat novou žádost o mezinárodní ochranu, která bude přípustná, a že zároveň (b) bude mít možnost dosáhnout soudního přezkumu tohoto nového rozhodnutí před jeho navrácením do země původu (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 4. 2011, č. j. 5 Azs 3/2011-131). Tento důvod prolomení koncentrační zásady dovodila starší judikatura v době, která předcházela přijetí procedurální směrnice. V současné době tento důvod není pro krajské soudy příliš relevantní. Může se však o něj opřít Nejvyšší správní soud.
62. Krajské soudy při prolamování zásady koncentrace řízení naopak vychází z čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice. Podle něj členské státy EU musí zajistit, aby měl žadatel v řízení o udělení mezinárodní ochrany k dispozici účinný opravný prostředek, jehož podstatou je alespoň v řízeních o opravném prostředku u soudu prvního stupně posouzení jak skutkové, tak právní stránky věci, které je *úplné* a *ex nunc* (tj. podle stavu ke dni rozhodnutí soudu). V souladu s čl. 52 odst. 1 procedurální směrnice se povinnost zajistit účinný opravný prostředek ve smyslu čl. 46 odst. 3 této směrnice vztahuje na žádosti o udělení mezinárodní ochrany podané po 20. 7. 2015. S ohledem na včasné neprovedení čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice do našeho vnitrostátního právního řádu, má toto ustanovení přímý účinek, jedná-li se o žádost o mezinárodní ochranu podanou po uvedeném rozhodném datu (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 8. 2017, č. j. 1 Azs 194/2017-30, nebo ze dne 15. 1. 2016, č. j. 5 Azs 20/2015-35). Právě krajský soud je v tomto případě soudem, který má povinnost zajistit úplné a *ex nunc* posouzení opravného prostředku podaného proti rozhodnutí žalovaného.
63. V reakci na námitky žalovaného při jednání je pak třeba uvést, že se podle judikatury Nejvyššího správního soudu aplikaci čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice nelze vyhnout poukazem na možnost žadatele podat opakovanou žádost o mezinárodní ochranu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2021, č. j. 6 Azs 390/2020-25, bod 23, nebo rozsudek téhož soudu ze dne 6. 12. 2018, č. j. 5 Azs 250/2018-27).
64. Soudní dvůr v rozsudku ze dne 25. 7. 2018, ve věci C-585/19, *Alheto*, totiž k povinností plynoucím z čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice uvedl, že „výraz ‚*ex nunc*‘ zdůrazňuje povinnost soudu provést posouzení, které případně zohlední nové skutečnosti, jež nastaly po přijetí rozhodnutí, které je předmětem opravného prostředku.“ (bod 111). Přídavné jméno „úplné“ ve smyslu čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice zase podle Soudního dvora „potvrzuje, že soud je povinen posoudit jak skutečnosti, jež rozhodující orgán zohlednil nebo mohl zohlednit, tak ty, které nastaly po přijetí rozhodnutí tímto orgánem.“ (bod 113).
65. Povinnost úplného a *ex nunc* posouzení je v souladu s účelem procedurální směrnice spočívajícím v tom, aby soudy žádosti o mezinárodní ochranu vyřizovaly co možná nejdříve. Takové posouzení pak soudu umožňuje vyřídit žádost o mezinárodní ochranu

úplně, aniž by bylo nutné vrátit věc rozhodujícímu orgánu (bod 112). Tuto pravomoc však zatím vnitrostátní právo krajskému soudu nepřiznává. A v této konkrétní věci doposud nejsou podmínky pro to, aby krajský soud sám rozhodnul o případném udělení mezinárodní ochrany i přes existenci vnitrostátní právní úpravy, která takový postup neumožňuje (rozsudek Soudního dvora ze dne 29. 7. 2019 ve věci C-556/17, *Torubarov*).

66. Krajský soud tedy má z procedurální směrnice plynoucí povinnost zohlednit skutečnosti, které nastaly či vyšly najevo po vydání rozhodnutí žalovaného. Tato povinnost však neznamená, že uvedení jakékoliv novoty automaticky povede ke zrušení rozhodnutí žalovaného. Jak v této souvislosti uvedl Nejvyšší správní soud, „[p]ovinnost určenou čl. 46 odst. 3 [procedurální směrnice] nelze chápat jako podporu bezdůvodného roztříštění vyličení skutkového příběhu žadatele o mezinárodní ochranu v různých fázích řízení, včetně přezkumného soudního řízení. Jedná se o opatření, které má zamezit nesprávnému posouzení situace žadatelů ve světle aktuálních poměrů a závažných změn situace v zemi jejich původu či jejich osobních poměrů.“ (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 11. 2015, č. j. 10 Azs 194/2015-32).
67. Aby krajskému soudu vznikla povinnost zohlednit nově tvrzené skutečnosti, *kteřé pak povedou ke zrušení rozhodnutí žalovaného*, je třeba splnit dvě podmínky: (1) musí se jednat o takové skutečnosti, které by potenciálně mohly vést k udělení některé z forem mezinárodní ochrany, a (2) žalobce je bez vlastního zavinění nemohl uplatnit dříve, případně měl ospravedlnitelný důvod k tomu, proč je dřív nepředložil.
68. O naplnění druhé z uvedených podmínek nejsou pochybnosti. K vyhlášení částečné mobilizace došlo dne 21. 9. 2022, tedy poté, co žalobce podal žalobu v této věci. Zbývá tedy posoudit, *zda částečná mobilizace v Rusku představuje novou skutečnost, která by mohla potenciálně zvýšit šance žalobce získat azyl nebo doplňkovou ochranu*.

b.2 Relevance mobilizace v Rusku pro možnost udělení mezinárodní ochrany

69. Odmítání výkonu vojenské služby pro vlastní stát není samo o sobě důvodem pro udělení mezinárodní ochrany. Ani tehdy, pokud by se výkon vojenské služby pojil s rizikem účasti na bojových akcích. Z tohoto obecného pravidla však existuje řada výjimek. Jednu z nich, která má relevanci pro případ žalobce, upravuje čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice. Podle něj lze za pronásledování považovat rovněž jednání spočívající v trestním stíhání nebo trestu za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, *jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice*. Mezi ně patří *páchání válečných zločinů, zločinů proti lidskosti nebo činů, které odporují zásadám a cílům OSN*, jež uvádí preambule a články 1 a 2 Charty OSN [srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 2. 2015 ve věci C-472/13, *Shepherd*].
70. V citovaném rozsudku Soudní dvůr objasnil, že k naplnění čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice stačí, aby bylo pouze pravděpodobné, že by žadatel mohl spáchat činy uvedené v čl. 12 odst. 2 této směrnice (bod 39). Žadatel zároveň nemusí prokazovat, že by sloužil přímo v boji. Uvedené ustanovení kvalifikační směrnice se týká i situací, ve kterých by se žadatel podílel na páchání válečných zločinů jen nepřímo tím, že by při plnění svých úkolů s rozumnou mírou pravděpodobnosti poskytl nezbytnou podporu pro přípravu nebo uskutečnění těchto zločinů (bod 46). Na tyto závěry Soudní dvůr navázal i později v rozsudku ve věci *E. Z.*, kde uvedl, že čl. 9 odst. 2 písm. e) se musí vykládat tak, že, „pro brance, který odepře vykonat vojenskou službu za konfliktu, avšak nezná své budoucí

služební zařazení v rámci armády, v kontextu všeobecné občanské války, která se vyznačuje opakovaným a systematickým pácháním zločinů nebo jednání uvedených v čl. 12 odst. 2 téže směrnice armádou, která nasazuje brance, by výkon vojenské služby znamenal přímou či nepřímou účast na spáchání takových zločinů nebo jednání bez ohledu na zařazení v rámci armády.“ (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 11. 2020 ve věci C-238/19, *E. Z. proti Bundesrepublik Deutschland*).

71. Aby tedy odepření výkonu vojenské služby, se kterým se pojí trestní stíhání, potenciálně mohlo být důvodem pro udělení mezinárodní ochrany, musí se s přiměřenou pravděpodobností prokázat, že by výkon vojenské služby zahrnoval páchání válečných zločinů, zločinů proti lidskosti nebo činů, které odporují zásadám a cílům OSN. Pro posouzení této otázky přitom není nutné, aby se branec přímo podílel na bojových akcích. Ani aby předem znal přesné zařazení v rámci armády. To vše platí za předpokladu, že armáda, ve které by sloužil, opakovaně a systematicky páchá uvedené zločiny.
72. Je obecně známou skutečností, že dne 21. 9. 2022 Ruská federace vyhlásila částečnou mobilizaci (obdobně viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 9. 2022, č. j. 1 Azs 84/2022-61). Podle dostupných informací by se mobilizace měla oficiálně týkat zejména vojenských záložníků, kteří dříve sloužili v ruské armádě a mají bojové zkušenosti nebo specializované vojenské dovednosti. Dochází ale také k povolávání těch, kteří v armádě nikdy nepůsobili. Podle svědectví několika osob slouží předávání povolávacích rozkazů jako forma trestu pro účastníky protiválečných protestů. Žalobce doložil, že v minulosti absolvoval základní vojenskou službu. Má tedy bojové zkušenosti. Mobilizace by se proto zřejmě týkala i jeho.
73. Objevily se také zprávy o tom, že částečná mobilizace v Rusku již skončila. Dne 28. 10. 2022 to oznámil ruský ministr obrany. O tři dny později to potvrdil také Vladimír Putin. Ruský prezident však dosud nepodepsal oficiální „demobilizační“ dekret. Podle dostupných informací ruské právo nezná pojem „demobilizace“. To znamená, že vyhlášená mobilizace zůstává v platnosti, dokud splní svůj cíl nebo dokud nezmizí vojenská hrozba, která byla důvodem jejího vyhlášení. Vzhledem k tomu, že válka pokračuje a není jasný přesný cílový počet branců, zřejmě nelze mluvit o tom, že by vyhlášená mobilizace splnila svůj cíl. V tuto chvíli proto není zcela jasné, zda v Rusku i nadále dochází k povolávání branců. V duchu zásady „v pochybnostech ve prospěch žadatele“ proto krajský soud vycházel z toho, že mobilizace trvá.
74. Kromě toho existují zprávy, že se příslušníci ruské armády dopouští rozsáhlého porušování lidských práv ukrajinských civilistů, porušování mezinárodního humanitárního práva i páchání válečných zločinů. Zpráva Nezávislé mezinárodní vyšetřovací komise pro Ukrajinu z 18. 10. 2022 uvádí, že *ruská armáda neustále používá výbušné zbraně s rozsáhlými dopady na obydlené oblasti, ve kterých ruští vojáci zabili a zranili desítky civilistů a zdevastovali celé čtvrti*. V souvislosti s pokusy ruských ozbrojených sil dobýt města a menší obce komise zdokumentovala nerozlišující útoky za použití kazetové munice, neřízených raket a leteckých útoků. Použití těchto zbraňových systémů má s vysokou pravděpodobností nerozlišující účinky a způsobuje značné civilní škody. Většinu potvrzených úmrtí od začátku války způsobily právě tyto zbraně. Došlo mimo jiné ke zničení či poškození obytných budov, škol nebo nemocnic.
75. Komise také zjistila, že ruské ozbrojené síly střílely na civilisty, kteří se pokoušeli uprchnout. V rozporu s mezinárodním humanitárním právem rozmístily své vojenské

prostředky a jednotky způsobem, který může civilisty ohrožit. Kromě toho daná komise zdokumentovala *bromadné popravky, nezákonná věznění, mučení, špatné zacházení, znásilňování a jiné sexuální násilí spáchané v oblastech okupovaných ruskými ozbrojenými silami* ve všech čtyřech regionech, na které se komise zaměřila (Kyjev, Černihiv, Charkov a Sumy). Ruská armáda zbavovala lidi jejich osobní svobody, některé dokonce nezákonně deportovala do Ruské federace. Mnozí jsou stále nezvěstní. Sexuální násilí postihlo oběti všech věkových kategorií. Oběti – včetně dětí – někdy musely být svědky těchto zločinů. Děti se staly oběťmi celého spektra zločinů, které komise vyšetřovala, včetně nerozlišujících útoků, mučení a znásilňování.

76. Předběžně proto lze tvrdit, že *ruská armáda na území Ukrajiny páchá válečné zločiny a dopouští se porušení mezinárodního humanitárního práva*. Nejedná se přitom o ojedinělá porušení.
77. Pro udělení azylu v souvislosti s trestním stíháním hrozícím za odepření výkonu vojenské služby je zároveň nezbytné, aby existovala spojitost s některým s azylově relevantních důvodů. Pro existenci této spojitosti přitom nestačí, že trestní stíhání nebo trest souvisí se samotným odepřením výkonu vojenské služby. Podle Soudního dvora „je však dána silná domněnka, že odepření výkonu vojenské služby za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. e) [kvalifikační] směrnice souvisí s jedním z pěti důvodů připomenutých v článku 10 uvedené směrnice.“ (rozsudek ve věci *E. Z.*, bod 61). Žalobce přitom dal podle krajského soudu dostatečně najevo, že výkon vojenské služby odmítá z důvodu svého politického názoru. To podporuje skutečnost, že se účastnil demonstrace proti válce.
78. V souladu s rozsudkem Soudního dvora ve věci *Shepherd* lze čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice použít pouze v případě, že žadatel nemá v zemi původu k dispozici možnost získat status osoby odmítající vojenskou službu z důvodu výhrady svědomí. Podle uvedeného rozsudku totiž „odepření výkonu vojenské služby musí být jediným prostředkem umožňujícím žadateli o přiznání postavení uprchlíka vyhnout se účasti na tvrzených válečných zločinech, a že pokud tedy tento žadatel nevyužil řízení za účelem získání postavení odpírače vojenské služby z důvodu svědomí, taková okolnost vylučuje jakoukoli ochranu podle čl. 9 odst. 2 písm. e) [kvalifikační] směrnice (...), ledaže uvedený žadatel prokáže, že neměl žádné řízení takové povahy ve své konkrétní situaci k dispozici.“
79. Z dostupných informací plyne, že v Rusku dochází ke snaze o naprosté potírání jakéhokoli nesouhlasu s válkou. K předávání povolávacích rozkazů v některých případech docházelo přímo po zadržení osob demonstrujících proti válce. Lze proto předpokládat, že takový nesouhlas by zřejmě nemohl vést k tomu, aby se žalobce z tohoto důvodu mohl vyhnout svému povolání do armády.
80. Skutečnost, že žalobce zřejmě patří mezi osoby, kterých se i oficiálně týká vyhlášená částečná mobilizace, ve spojitosti s tím, že podle dostupných zpráv ruská armáda páchá na území Ukrajiny válečné zločiny a systematicky se dopouští vážného porušování lidských práv civilního obyvatelstva, je podle krajského soudu dostatečná k tomu, aby mohl konstatovat, že *se v případě žalobce objevily tak zásadní nové skutečnosti, které by mohly zvýšit pravděpodobnost jeho kvalifikace pro udělení azylu nebo doplňkové ochrany*. Ostatně i Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 29. 9. 2022, č. j. 1 Azs 84/2022-61, konstatoval, že částečná mobilizace v Rusku představuje skutečnost, která může mít relevanci pro žádost o udělení mezinárodní ochrany (bod 30). Zároveň se jedná o skutečnost, kterou žalobce nemohl uplatnit dřív, protože nastala až po podání žaloby.

81. Krajský soud proto dospěl k závěru, že zde jsou důvody pro zrušení rozhodnutí žalovaného (viz bod 67 výše). *Přestože se sám žalovaný žádného pochybení nedopustil, neboť k vyhlášení mobilizace došlo až po vydání jeho rozhodnutí.* Ovšem povinnost krajského soudu zajistit úplné a *ex nunc* posouzení žaloby ho nutí při splnění výše rozebraných podmínek zohlednit nové skutečnosti, které žalovaný neměl možnost posoudit. A zrušit rozhodnutí žalovaného, mohou-li tyto nové skutečnosti potenciálně vést k udělení některé z forem mezinárodní ochrany.

VIII. Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

82. Krajský soud zrušil rozhodnutí žalovaného s ohledem na existenci nových skutečností, které vyšly najevo až v řízení o žalobě. Přestože žalovaný neměl možnost je zohlednit, povinnosti plynoucí z čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice nutily krajský soud se těmito skutečnostmi zabývat. Dospěl přitom k závěru, že *vyhlášení částečné mobilizace v Rusku představuje takovou novou skutečnost, která má potenciální relevanci z hlediska možného udělení mezinárodní ochrany žalobci. Zároveň jde o skutečnost, kterou žalobce bez svého zavinění nemohl uplatnit již ve správním řízení.* Za této situace bude skutkový stav, který vzal žalovaný za základ napadeného rozhodnutí, vyžadovat rozsáhlé doplnění [§ 76 odst. 1 písm. b) soudního řádu správního].
83. V dalším řízení bude žalovaný stát před nelehkým úkolem. Nejprve bude muset posoudit, zda mobilizace v Rusku i nadále probíhá. Dále se bude muset zabývat tím, zda žalobce skutečně patří mezi osoby, kterým reálně hrozí odvod. V případě kladné odpovědi na tuto otázku bude následně žalovaný posuzovat to, zda hrozí, že by se žalobce svým působením v ruské armádě potenciálně mohl – byť i nepřímo – podílet na páchání zločinů uvedených v čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice. Zároveň bude nutné zodpovědět otázku, zda žalobcovo odmítnutí absolvovat vojenskou službu je projevem jeho politického názoru, případně zda existuje spojitost s jiným azylově relevantním důvodem. A také to, zda by případně bylo možné odepřít výkon vojenské služby s odkazem na výhradu svědomí. Krajský soud dodává, že podle § 78 odst. 6 soudního řádu správního platí, že pokud soud zrušil rozhodnutí správního orgánu ve věci, v níž sám prováděl dokazování, zahrne správní orgán v dalším řízení tyto důkazy mezi podklady pro nové rozhodnutí.
84. Pro úplnost nelze s ohledem na turbulentní vývoj v oblasti ochrany lidských práv v Rusku vyloučit ještě jednu eventualitu. Je možné, že se žalovaný v dalším řízení případně bude muset zabývat i novými skutečnostmi, které se týkají témat žalobních námitek, jež soud v této věci vyhodnotil jako nedůvodné. Tato povinnost by žalovanému vznikla, pokud by došlo k podstatné změně okolností k horšímu, co se týče pronásledování žalobce v souvislosti s jeho politickým názorem či v souvislosti s jeho sexuální orientací, jestliže by tato změna dosáhla míry, která by již měla azylovou relevanci. Samozřejmě za podmínky, že žalobce na takové skutečnosti v dalším řízení poukáže.
85. Pokud jde o náklady řízení, žalobci jako úspěšnému účastníkovi řízení vzniklo právo na jejich náhradu. Žádné však nevyčísлил, proto mu je krajský soud nepřiznal. Žalovanému jako neúspěšnému účastníkovi řízení právo na náhradu nákladů řízení nevzniklo (§ 60 soudního řádu správního).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení podat kasační stížnost u Nejvyššího správního soudu. *Nejvyšší správní soud kasační stížnost proti tomuto rozsudku odmítne pro nepřijatelnost, pokud nebude svým významem podstatně přesahovat vlastní zájmy stěžovatele.* V řízení o kasační stížnosti musí stěžovatele zastupovat advokát. To neplatí, pokud má stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které se vyžaduje pro výkon advokacie.

Brno dne 16. listopadu 2022

Martin Kopa
samosoudce